

POVEM VAM ZGODBO O KURENTU

RAZISKOVALNA NALOGA

RAZISKOVALNO PODROČJE: ETNOLOGIJA

Avtor: Matijas Maguša

Mentorja: Aleksander Peklar, Iva Kladošek

Maribor, marec 2024

KAZALO

1. UVOD.....	3
2. NAMEN IN CILJI	4
3. METODOLOGIJA	5
4. ŠEGE IN NAVADE	6
5. KAJ JE KURENT?	8
5.1 Terminološki pregled.....	12
6. KURENT, LIK V SLOVENSKI SLOVSTVENI FOLKLORI.....	13
6.1 Kurentija oz. kurentova oprava	13
6.2 Delitev kurentov	23
7. POSLANSTVO KURENTA	24
8. DRUŠTVO KURENTOV TRNOVSKA VAS	27
9. JAZ, KURENT	31
9.1 Zanimive prigode.....	31
10. ZAKLJUČEK.....	33
11. VIRI IN LITERATURA.....	35
PRILOGE:	37

KAZALO SLIK

Slika 1: Pustna povorka Lenart, 18.2.2023.	11
Slika 2: Kurentova kapa	14
Slika 3: Ruta	16
Slika 4: Kurentov kožuh.....	17
Slika 5: Zvonci	18
Slika 6: Gamaše.....	19
Slika 7: Čevlji.....	20
Slika 8: Ježevka	21
Slika 9: Kurentija izdelana po starejšem vzoru.	23
Slika 10 Kurentov skok 2022.	25
Slika 11 Društvo kurentov Trnovska vas 2022.	28
Slika 12 Društvo kurentov Trnovska vas v Mariboru 2020.	32

1. UVOD

Pustovanje, pustne norčije in razni pustni karnevali še zmeraj pritegnejo veliko ljudi, tako odraslih kakor otrok. Kljub raznolikim pustnim maskam pa ena izstopa. Izstopa tako s svojim likom, kakor tudi z zelo bogatim in raznolikim zgodovinskim izročilom. To je lik kurenta ali koranta. Zaradi lažjega razumevanja se bo v nalogi uporabljalo samo eno ime in to je kurent.

Lik kurenta najdemo v številnih zgodbah, ki imajo izvor v staroslovanski mitologiji in kasneje v krščanskem izročilu. V teh zgodbah je kurent v glavnem predstavljen kot pozitiven in dobrohoten lik. Danes kurenta povezujemo predvsem z glasnimi zvonci in prepoznavno obleko, s katero vztrajno preganja zimo. S tem je kurent postal tudi eden izmed zelo prepoznavnih simbolov Slovenije tudi v tujini, saj takšne maske ne najdemo nikjer drugod na svetu.

Kljub bogati zgodovini pa je kurent še vedno premalo poznan med slovenskim prebivalstvom in tudi njegov izvor ni popolnoma poznan in raziskan.

Zaradi tega smo v prvem delu naloge predstavili zgodovino kurenta, ki je zelo raznolika. Predstavili smo njegov pomen v slovenski slovstveni folklori in današnje vključevanje v moderno obdobje. Pri tem smo posebno pozornost namenili bogati slikovitosti kurentovega lika.

V drugem delu naloge smo predstavili Društvo kurentov Trnovska vas in njihovo delovanje ter pomen tovrstnih društev. To smo storili s pomočjo intervjujev dveh članov društva. Nalogo smo nato zaključili še z osebnimi izkušnjami, ki smo jih imeli kot kurenti. Seveda pa smo dodali še nekaj zanimivih prilog.

Raziskovanje tematike kurenta nam je bilo zelo zanimivo, saj je kurent zelo prepoznaven simbol Slovenije. Nekaj težav nam je predstavljala selekcija podatkov, saj je zgodb o kurentu veliko, nekatere se podvajajo v več različicah in imajo v osnovi enako vsebino. Težava se je pojavila tudi v tem, da je literature, ki se ukvarja s staroslovanskimi miti in legendami na Slovenskem, malo.

Skozi pisanje raziskovalne naloge smo se naučili novih veščin in znanj. Prepričani smo, da nam bodo koristila pri našem nadaljnjem izobraževanju.

2. NAMEN IN CILJI

NAMEN:

Namen naloge je predstaviti raznoliko zgodovino kurenta v našem prostoru in približati znameniti etnološki lik mladi in starejši populaciji.

CILJI:

- Predstaviti kurenta v vsej njegovi veličini, kajti v slovenskem prostoru ima kurent zgodovinsko in mitološko vrednost.
- Zbrati podatke o zgodovini in razvoju kurenta v Sloveniji.
- Opisati razvoj kurentovanja.

HIPOTEZE:

- Predpostavljamo, da je lik kurenta še vedno premalo poznan v slovenskem prostoru.
- Predpostavljamo, da kurent še vedno vzbuja strah.
- Predpostavljamo, da je kurentovanje pomemben del slovenske zgodovine.

3. METODOLOGIJA

Pri izdelavi raziskovalne naloge smo uporabili različne metode dela:

1. Zbiranje podatkov

V knjižnici in na spletu smo poiskali knjižno in neknjižno gradivo o zgodovini kurentov in današnji pomen kurentovanja v Sloveniji. V nalogi smo nato opisali zgodovino in razvoj kurentovanja v Sloveniji.

2. Analiza podatkov

Zbrane podatke smo analizirali in kritično presodili ter ocenili njihovo uporabnost za namene raziskovalne naloge.

3. Intervju

Izvedli smo intervjuje s prvim kurentom v občini in ustanoviteljem društva kurentov Trnovska vas. Njihove spomine in izpovedi smo nato smiselno vključili v raziskovalno nalogo.

4. Urejanje podatkov

Zbrane podatke smo uredili in jih vključili v predvidena poglavja.

4. ŠEGE IN NAVADE

Slovenija je kljub svoji geografski majhnosti zelo bogata s kulturno dediščino. Šege in navade se razlikujejo od pokrajine do pokrajine. Previzamemo jih od naših prednikov in jih nato prenesemo na naslednje rodove. Velika težava šeg in navad je, da se pozabljajo, spreminjajo in se tako ne prenašajo na mlajše generacije. Veliko pa se jih je zaradi načina življenja in moderne tehnologije že pozabilo ali pa se je izgubil njihov prvotni ter bistveni pomen.¹

Šege in navade so temelj oblikovanja in obnašanja družbe v sedanjosti in preteklosti. Različna praznovanja so se čez čas spreminjala, se nadgrajevala, nastajala pa so tudi nova. Vsa praznovanja v človekovem življenju so nekaj posebnega, torej imajo za človeka poseben, včasih tudi simboličen pomen.²

Pomembno je razlikovati med šegami in navadami. Saj jih lahko zaradi podobnosti zlahka zamešamo.

Navade so človekova vsakdanja in praznična opravila, dejanja, ki se ponavljajo enkrat ali večkrat na leto, na določene dneve, ob določenih priložnostih. Za navade je značilno, da so pogosto zgolj dejanja, ki jih je nekdo vaje, nekaka pravila za življenje in obnašanje.³

Šege imajo globlji pomen kot navade. Pri šegah ljudje vzpostavljajo pri posameznih dogodkih globlje povezave med seboj. Šege so podedovane, prevzete, lahko pa tudi na novo izumljene in imajo simbolični pomen. Šege so pomembnejša od vsakdanjega početja in so družbeno priznana, postanejo obvezujoča za posameznika in skupnost. Zaradi kakšne šege se spremeni rutina povprečnega dne in tako neko dejanje zaznamuje dan. Šege se najpogosteje povezuje z različnimi verami. Z opuščanjem in spreminjanjem šeg izginja tudi simbolna vsebina, s tem pa šega postaja zgolj navada. Primer je nošenje neveste čez prag. To naredi večina parov, vendar pa danes malokdo ve, da je to dejanje povezano z obvarovanjem neveste pred zlimi silami.⁴

Šege in navade se tudi opuščajo in spreminjajo in tako se pozabi njihov pravi in globlji pomen. Ljudje tako vedo, kaj morajo ob določenem dogodku narediti in tudi kako morajo to storiti, vendar ne vedo, zakaj morajo to storiti. To je razlog za opuščanje navad. Povezovanje sveta

¹ Tišler Vanja, str. 1.

² Prav tam.

³ Pintarič Katja, str. 11.

⁴ Tišler Vanja, str. 5.

oziroma globalizacija nas je poleg tega privedla tudi do tega, da sprejemamo veliko drugačnih navad. Veliko izmed teh je sčasoma postalo bolj priljubljenih in sprejetih, saj se z njimi lažje poenotimo. Morda zaradi tega, ker so nekatere bolj v koraku s časom.⁵

Med šege na Slovenskem bi lahko uvrstili pustovanje. V povezavi s pustom je veliko šeg, navad, običajev, verovanj, prerokovanj, rekov, pesmi in seveda jedil.

Pustne šege sodijo med letne šege (povezane so s predkrščanskimi in krščanskimi dogodki in spomini). Namen pustnih šeg je odganjanje negativnih sil in zlih duhov ter obujanje zemlje.⁶

Po tradicionalnem verovanju naj bi bil kurent demon, ki je s skakanjem in rožljanjem preganjal zimo in prebujal naravo v pomladno življenje in rast. Danes je sicer izgubil svojo magično moč, poslanstvo in funkcijo, kljub temu pa ni navadna pustna maska in v njem je še vedno nekaj skrivnostnega, magičnega, neznanega in predvsem nepredvidljivega.⁷

Folklorističnim prizadevanjem pred drugo svetovno vojno in še zlasti po njej se moramo zahvaliti, da so se ohranili številni tradicionalni pustni liki. Zlasti kurentovanje na Ptuju, ki neprekinjeno poteka od leta 1960 naprej in je zaslužno, da se je podoba kurenta ohranila vse do danes.⁸

⁵ Tišler Vanja, str. 6.

⁶ Marčič Petra, str. 16.

⁷ Tišler Vanja, str. 16.

⁸ Prav tam, str. 17.

5. KAJ JE KURENT?

Kurent ali korant, kakor mu pravijo ljudje na podeželju, je najbolj priljubljen in množičen tradicionalni pustni lik. Njegov izvor ni popolnoma znan, a obstaja več domnev. Nekateri ga povezujejo z ilirsko-keltskim izročilom. Spet druge povezave omenjajo mitološke spremljevalce boginje Kibe, ki so jo častili na ozemlju rimske Poetovione v pozni antiki. Povezavo je moč najti tudi s predniki Slovencev in celo z naseljevanjem Uskokov v 16. stoletju.⁹

V glavnem kurent vedno nastopa kot neko bajeslovno ali pravljичno bitje. Večinoma ga najdemo v slovenski mitologiji in ni poznan pri drugih narodih. V številnih pripovedkah nastopa kot »staroslovenski bog razbrzdanega veselja« nekak slovenski Dioniz. Kot bog razbrzdanega veselja močno spominja na grškega boga Dioniza. Kurent je nekoč z nitjo privezal smrt na drevo in tako tisti čas ni nihče umrl.¹⁰

Če nanj gledamo kot božanstvo, ga lahko uvrstimo med lunarna božanstva in skupino vegetacijskih bogov. To pomeni, da preganjajo zimo in prebujajo naravo. Podobni bogovi staroslovanske vere so Zeleni Jurij, boginja pomladi Vesna in boginja življenja Živa. Vsi ti bogovi predstavljajo prehod zime v pomlad. Temu bi lahko rekli tudi prehod iz zimskega, mrtvega dela leta, v pomladni, živi del. Tukaj najdemo potem še močno povezavo s kurentom, saj je prvi praznik tega prehoda ravno pust, kjer kurent tudi danes igra pomembno vlogo. Ampak preden se posvetimo kurentu kot pustni maski, si pogledajmo, kako je prikazan v ljudskem slovstvu. V teh primerih je razvidno tudi, da so ljudje skozi pripovedke vzpostavili tudi povezavo med kurentom in krščanstvom.¹¹

Kurent je ponekod označen kot hudobni sin Pramatere Lune, hudobno višje bitje Temni mesec in je v slovenskih kozmoloških bajkah označen kot bitje veselja, plesa in godbe. Predstavljen je kot nekdo, ki rad pomaga siromašnim ljudem. Označen je tudi kot iznajditelj opojne pijače in sadilec rastlin, iz katerih se delajo pijače. Tako je postal kulturni junak vinogradništva in naj

⁹ Magičen etnografski lik, ki odganja slabo in prinaša srečo in zadovoljstvo. Dostopno na: <https://kurentovanje.net/tradicija/> (30. 10. 2023).

¹⁰ Pintarič Katja, str. 16.

¹¹ Društvo Slovenski staroverci: Kurent. Dostopno na: <https://staroverci.si/kurent/> (6. 12. 2023).

bi z vinom prvega človeka zapeljal v greh. S tem se začnejo tudi pojavljati povezave s krščanstvom.¹²

Sprva je bil kurent v povezavi s krščansko tradicijo predstavljen negativno. Tako je v neki zgodbi cerkev spremenil v plesišče in ko je zagodel, je plesal tudi duhovnik. Tega se je v zgodbi razveselil šepavi hudič, ki je mislil, da je kurent sedaj njegov. Zgodba se konča tako, da hudič pride do kurenta, ki gode še naprej. Zaradi tega tudi šepavi hudič začne plesati, kar mu povzroči takšne bolečine, da se vrne v pekel.¹³

Znana je pripovedka o kurentu - ajdovskem bogu, ki je rešil Slovenca vesoljnega potopa. Prekmurska pripovedka o kurentu pa govori, da je bil tako lep mladenič, da se ni mogel znebiti žensk. Pred ženskami je pobegnil v puščavo in prosil Boga, da mu skazi obraz. Zrasli so mu rogovi, in ko se je vrnil, so ga ženske pustile pri miru. V spomin na nekdanjega lepega mladeniča pa so začeli praznovati pustni torek.¹⁴

Neka druga pripovedka pripoveduje, da je bil kurent grozovit razbojnik, vendar ga je Kristus za pokoro za sedem let spremenil v junca. V rejo ga je dal kmetu. Takrat so z njim uganjali raznovrstne norčije. Po sedmih letih ga je Kristus s sv. Petrom odpeljal iz vasi in ga spremenil nazaj v človeka. Kurent se je spokoril ter odšel v oddaljeni kraj. To se je zgodilo na pustni torek. Zaradi tega naj bi ljudje še danes na ta dan delali norčije.¹⁵

Spet druga pripovedka pa govori o kurentu kot o navadnem in revnem človeku, ki je bil dobrega srca. Od Boga je dobil mošnjo, gosli in puško. V mošnji ni nikoli zmanjkalo denarja. Z goslicami je vsakogar pripravil do plesa. S puško pa je vselej zadel tudi, če z njo ni meril. Kurent je tako veseljačil po svetu in celo ukanil Smrt ter hudiča. Na koncu je smuknil mimo sv. Petra v nebesa ter nekje v kotu sedel na svojo kapo. Nekatere pripovedke še pravijo, da je Bog kurenta zaradi njegovih norčij postavil na Mesec. Kurent je tako junak v ljudskem slovstvu. Ampak ali je to vse?¹⁶

Ne, saj se za likom kurenta namreč skriva veliko več. To je še danes živ pustni lik. Izhajal naj bi iz majhnega območja sredi Ptujkega polja s središčem v Markovcih. Izposodili so si ga tudi

¹² Karlovšek Jože, str. 69.

¹³ Prav tam, str. 69–70.

¹⁴ Kurent Niko, str. 20–21.

¹⁵ Prav tam, str. 20–21.

¹⁶ Prav tam.

v Halozah in na Dravskem polju. Kurent pa je tudi ime za slamnato lutko, ki jo drugod na Slovenskem pokončajo na pepelnico.¹⁷

»A vsako leto od svečenice do pepelnice se Kurent v ovčjem kožuhu, opasan s kravjimi zvonci in ježevko v roki, požene čez polja. Glun, glun, glun! Takrat po deželi odzvanja. Tako Kurent zimo preganja.«¹⁸

Kurent je maskirni lik, kar pomeni, da ima glavo in živalsko preobleko ter hodi po dveh nogah.¹⁹ Kurent je pustna maska s Ptujkega in Dravskega polja ter Haloz in naj bi predstavljal demona, ki preganja zimo in kliče pomlad. V preteklosti so se v pustnem času v kurenta oblekli le neporočeni fantje, danes pa se pod masko skrivajo poročeni možje, otroci in dekleta/žene.²⁰

Nekdanji lik pustnega demona kurenta je danes le še zgodovinski spomin na čase, ko so ljudje verovali, da odganjajo zimo in napovedujejo prihajajočo pomlad, ko so ga povezovali z duhovi prednikov in v njegovem liku videli poosebljenje moči in obvladovanje sile narave. Danes je kurentova maska postala predmet cenenga turističnega produkta, festivalska maskota in nestrokovno vodeni spektakel, obremenjen s številnimi stereotipnimi predstavami, na primer o tem, koliko zvoncev sme nositi za pasom, kakšne barve nogavic naj obleče ipd. Kurentovanje v pustnem času je mrtev pojav v njegovi prvotnosti, čeprav je tudi taka oznaka le delna. Kurent in njegova maska sta se v razvoju stalno spreminjala in tisto, kar nam je poznano iz nekaterih starejših virov, je le varianta nečesa, kar je »nekoč« bilo. Kakšno je bilo, ne bomo vedeli nikoli. Edini pravi prikaz kurentove dediščine, seveda tiste s konca 19. stoletja, pripravijo po načelu t. i. gledališča zgodovine vsako leto v vasi Markovci in Ptujskem polju, torej v okolju, ki je tudi sicer primarno kulturno okolje tega pojava.²¹

Treba je omeniti, da kurent ni vedno samostojna maska, saj ga najdemo tudi v skupinah z drugimi maskami. Tako v pustnem času posamezno ali v skupini sodeluje v skupinah oračev. V današnjem času skupina kurentov vključuje tudi hudiča. Njegova naloga je, da vodi in usmerja to skupino. Pogosto je hudič tisti, ki prvi pride do hiše in pripravi prostor (odpre ograjo, naznani ljudem prihod kurentov), da lahko kurenti brez težav pridejo do domačinov. Hudiča nekateri imenujejo tudi »tajfl«. Na glavi ima rdečo ali črno masko iz blaga. Nanjo so prišiti kosi ovčjega kožuha. Ima odprtino za oči in usta, pod odprtino pa je pritrjen dolgi rdeči jezik. Na vrhu glave

¹⁷ Kurent Niko, str. 21.

¹⁸ Liljana Klemenčič, str. 24.

¹⁹ Korošec Rebeka, str. 5.

²⁰ Prav tam, str. 6.

²¹ Edi Berk, Janez Bogataj, Janez Pukšič, str. 245.

ima pritrjene rogove. Vedno pogosteje se pojavlja tudi maska, v celoti narejena iz ovčjega kožuha. Oblečen ima rdeč ali črn kombinezon s kosi ovčjega kožuha. Okrog pasu ima verigo z zvončkom. Nekateri imajo okrog telesa tudi belo mrežo. V rokah drži vile.²²

Kurent pa se danes pojavlja bodisi v skupini oračev s spremljajočimi šegami bodisi v skupini z drugimi kurenti in hudičem s spremljajočimi šegami.²³

Pustna povorka Lenart, 18.2.2023

Foto: Maksimiljan Krautič

Slika 1: Pustna povorka Lenart, 18.2.2023.²⁴

²² Korošec Rebeka, str. 12.

²³ Marčič Petra, str. 38.

²⁴ Vir: Osebni arhiv Maksimiljana Krautiča.

5.1 Terminološki pregled

Beseda kurent ali korant ima lahko več pomenov.

Kurent je lahko:²⁵

- pustna maska,
- bajeslovno bitje pri Slovanih,
- osebno ime,
- priimek več ljudi v Sloveniji,
- naslov povesti Ivana Cankarja,
- poosebljen karnevalski čas.²⁶

Kurent je na Slovenskem kot najznamenitejša maska in je nad drugimi maskirnimi liki v slovenskem prostoru.²⁷

V slovenskem prostoru pa se srečujemo z različnim poimenovanjem izbranega etnološkega lika. Poimenovanje je različno glede na geografsko področje. V okolici Ptuja ga imenujejo kurent, v vaseh občine Hajdina hora, na območju markovske občine pa korant.²⁸

Kurent, tudi korant, znano slovansko bajeslovno bitje, čudežni goslač v slovanski mitologiji. Je tudi Slovansko/Slovenski bog veselja in mogoče celo spolnosti. S časom je postal Kurent pozabljen kot bog, a se je obdržal kot "duh", ki preganja zimo in zla, ko je čas za pust. Danes so najbolj znani kurenti, pustne maske s Ptujkega polja.²⁹

Kot smo že omenili, je kurent pravljичno bitje slovenske mitologije, ki ni poznano pri drugih narodih. V pripovedih iz 19. stoletja nastopa (kurent) kot bog veselja in vina. Kurent je imel svojo vlogo tudi pri slovanskih narodih. Krščanski predniki so ga častili in povezovali z mesecem. V drugih pripovedih je kurent znan kot bitje, ki s čarobnim glasbilom ljudi prepričuje k plesu, ali kot zavetnik veselja in življenjske vedrine, zlasti ob pustnem času.

²⁵ Kurent, Wikipedija. Dostopno na: <https://sl.wikipedia.org/wiki/Kurent> (30. 10. 2023).

²⁶ Niko, Kurent, str. 23.

²⁷ Marčič Petra, str. 22.

²⁸ Korošec Rebeka, str. 4.

²⁹ Kurent, Wikipedija. Dostopno na: <https://sl.wikipedia.org/wiki/Kurent> (30. 10. 2023).

6. KURENT, LIK V SLOVENSKI SLOVSTVENI FOLKLORI

Slovstvena folklor je umetnost govornega jezika, predvsem umetnost narečja. Slovstvena folklor je govor in zapis v narečnem jeziku. Povezana je z materialno, družbeno, duhovno, kulturo, obredno in glasbeno folkloro ter likovno umetnostjo. Nastanek je povezan z nastankom človekove govorne besede, ki se prepleta z obredi s petjem in likovnim izražanjem. Veda, ki proučuje slovstveno folkloro, je slovstvena folkloristika. Kurenta poznamo tudi kot lik v slovenski slovstveni folklori. Kurent je povezan z življenjem ljudi, prepleten je z izročilom naših prednikov v govornih, pisni ali likovni obliki, ki se je ohranilo do danes. Kurent se pojavi v mnogih opravilih in šegah. V slovenski slovstveni folklori je ohranjena kurentova podoba, opis različnih kurentovih dejanj, kurentova povezanost z ljudmi ali drugimi nadzemskimi bitji.³⁰

6.1 Kurentija oz. kurentova oprava

Kurentija ali kurentova oprava je zelo bogata in prepletena z različnimi pomeni za slovensko zgodovino. Celotna kurentova oprava je lahko težka do 55 kilogramov.³¹ Skoraj vsak del kurentove oprave je povezan z bogatim zgodovinskim bistvom in močno simboliko. Kurentovo opravo oz. kurentijo se deli na dva dela.

Prvi del je maska ali kapa, kot se imenuje med kurenti.

³⁰ Marčič Petra, str. 56.

³¹ Pintarič Katja, str. 17.

Slika 2: Kurentova kapa ³²

Kurentova kapa je zelo zanimiv del maske, saj je vsaka unikatna. Sestavljena je zelo raznoliko:

– ***naličje:***

Naličje pernatega kurenta je iz živalske kože, medtem ko je naličje rogatega kurenta iz goveje kože in je pobarvano z različnimi barvami. Najpogostejša barva naličja je črna v kombinaciji z belo, rdečo, rumeno in zeleno, ni pa nujno. Pojavljajo se tudi bela, rdeča in rumena kot osnovna barva naličja. Na naličju so izrezane odprtine za oči, nos in usta. Celotno naličja je obšito z belo ali črno ovčjo kožo.³³

³² Vir: Osebni arhiv avtorja.

³³ Marčič Petra, str. 27.

– ***oči:***

Oči so samo okrogle odprtine na naličju in so obrobene z raznimi barvami – največkrat z belo, rdečo, rumeno ali zeleno.³⁴

– ***nos:***

Nos je prišit na naličje maske. Nosovi merijo v dolžino nekje od dvajset do trideset centimetrov in so različnih oblik. Pri pernatem kurentu je nos na koncu rilčaste oblike, medtem ko je pri rogatem bolj gobčast oz. govejo-svinjske oblike. Nosovi so lahko enobarvni, lahko pa najdemo tudi nosove z različnimi poslikavami. Pernatemu in rogatemu kurentu iz nosu gledajo (ovčje) dlake, ni pa nujno.³⁵

V zadnjih dveh letih se je oblika nosu na maski spremenila. Nekoč je bil bolj podolgovat, danes je bolj zaobljen.³⁶

– ***usta:***

Usta so najstarejši ohranjen del na kurentovem naličju. V ustih ima kurent zobe, čekane in jezik.³⁷

– ***zobje:***

Kurentovo zobovje je narejeno iz belega ali temnega fižola in je pritrjeno samo v eni vrsti pod nosom in brki. Na vsaki strani ust je pritrjen po en čekan, ki je lahko pobarvan z belo barvo. Kurentovi čekani ponazarjajo domače prašiče in niso namenjeni samo strašljivemu videzu maske.³⁸

– ***jezik:***

Iz ust kurenta visi 6 cm dolg rdeči jezik, ki je narejen iz govejega, svinjskega ali umetnega usnja. Na jeziku so všiti različni vzorci. Jezik naj bi izražal lakoto ljudi in živali.³⁹

³⁴ Prav tam, str. 28.

³⁵ Marčič Petra, str. 28.

³⁶ Intervju s Sandijem Ornikom, dne 20. 11. 2023. Zapis hrani avtor.

³⁷ Marčič Petra, str. 29.

³⁸ Prav tam.

³⁹ Prav tam.

– **brki:**

Brki so sestavljeni iz sirka. S sirkovimi brki se izrazi pomen pometanja zime izpred domačih vrat z namenom, da se ta več ne bo vrnila.⁴⁰

– **rogovi:**

Rogovi rogatih kurentov so iz kravjih ali volovskih rogov. Pritrjeni so na vrhu kape in na vsaki strani štrlijo navzven, njihovi konci pa so ukrivljeni in pomaknjeni nekoliko navzdol. Rogovi pernatih kurentov so narejeni iz naravnega ali umetnega usnja in napolnjeni s slamo. V višino merijo približno petdeset ali več centimetrov. Na vrhu vsakega roga je pritrjeno eno ali tri peresa. Med obema rogovoma je napeta žica, na katero so privezani trakovi in rože iz raznobarnega krep papirja ali iz blaga. Rogovi naj bi predstavljali zaščito pred negativnimi silami, plodnost ter moč in energijo. Simbolizirali naj bi tudi lunin krajec, ki je po lunini mitologiji povezan s poljedelstvom.⁴¹

– **ušesa:**

Pod rogovi imajo kurenti velika usnjena ušesa. Peresa pernatega kurenta so njegova ušesa. Peresa so lahko gosja, puranova ali fazanova. Na maski segajo nekje od višine oči navzgor pa vse do rogov. Peresa živali naj bi označevala vse pernate živali s kmečkega dvorišča.⁴²

– **ruta:**

Slika 3: Ruta⁴³

⁴⁰ Marčič Petra, str. 30.

⁴¹ Prav tam, str. 30.

⁴² Prav tam, str. 31.

⁴³ Vir: Osebni arhiv avtorja.

Okrog vratu kurenti nosijo ruto, ki so lahko zvezane tudi okoli glave, da zaščitijo glavo pod masko.⁴⁴

Drugi del je kožuh kurenta. Ta je narejen iz štirih do petih ovčjih kož. V današnjem času se odločajo za kožuh iz ovnovih kož, ker imajo daljšo dlako. Barva kožuha je bela ali črna. Kožuh mora segati čez kolena.⁴⁵ Pod kožuhi so včasih imeli oblečene »porhatne srajce« in temnejše hlače. V današnjih časih pa opazimo, da imajo nekateri koranti zaradi udobja oblečeno trenirko.⁴⁶

Slika 4: Kurentov kožuh⁴⁷

⁴⁴ Marčič Petra, str. 32.

⁴⁵ Prav tam.

⁴⁶ Korošec Rebeka, str. 7.

⁴⁷ Vir: Osebni arhiv avtorja.

Poleg kape in kožuha kurentovo masko sestavlja še nekaj drugih predmetov. Ti so:

– **zvonci:**

Slika 5: Zvonci⁴⁸

Okrog pasu imajo kurenti pripeto verigo, na kateri visijo zvonci. Zvonci so najdragocenejši del kurentije še danes. Zvonci so lahko v obliki hruške ali slive. Hruškasti zvonci so najbolj cenjeni. Zvonci ne smejo biti narejeni iz bakra, medenine ali lahke pločevine, saj potem nimajo prijetnega zvoka. Prav tako morajo biti določene velikosti (od 3 do 20 centimetrov), da oddajajo pravo melodijo. Njihov zvok je poimenovan kot »glung – glung«.⁴⁹

Za rogate kurente iz Lancove vasi je značilno, da še danes uporabljajo ročno kovane zvonce, ki so jih včasih nosile krave vodnice ali ovce. Tako imajo na verigi pripetih pet zvoncev. Najmanjša dva spredaj, na vsakem boku po enega srednje velikosti in zadaj na križnem predelu enega največjega. Ročno kovani zvonci tehtajo dvajset ali celo več kilogramov. Pernati kurenti imajo enako število zvoncev kot rogati, vendar so njihovi zvonci uvoženi iz Avstrije. Ti so lažji od kovanih. Oba kurenta imata zvonce oprtane z močnimi trakovi čez ramena, saj bi se lahko zaradi teže in poskakovanja sneli. Zvonci imajo kot del kurentije simbolni pomen, in sicer s svojim zvokom, truščem služijo kot sredstvo, ki odganja nesrečo oz. zle sile. Obešanje zvoncev živini okrog vratu ni služilo zgolj lažjemu nadzorovanju gibanja živine. Živino so želeli z zvonci obvarovati zlih duhov. Po mnenju Ravnikarja postanejo zvonci na področju poljedelstva tudi sredstvo za čaranje rodovitnosti. Kekec pa razlaga, da zvok zvoncev preganja hudiča oz.

⁴⁸ Vir: Osebni arhiv avtorja.

⁴⁹ Marčič Petra, str. 32.

zimo. Po starem izročilu naj bi bil hudič, ki sedi na pragu vaške hiše, krivec za dolgo in hladno zimo. Zato ga je treba pregnati, obenem pa zvonci s svojim zvokom prebujajo naravo.⁵⁰

– **robčki:**

Kurent prejema robčke od deklet in žena. Pripeti se morajo na verigo med zvonci pri pernatih kurentih. Pri rogatih se pripenjajo izključno na usnjeni pas ježevke. Nekoč so dekleta sama vezla različne motive na robčkih, velikokrat tudi svoje začetne črke imen in priimkov. Danes ročno vezenih robčkov ne vidimo več. Dekleta kurentu pripenjajo tudi rute ali celo ženske spodnjice. Kurent, ki zbere največ robčkov, je najimenitnejši in najbolj občudovan.⁵¹

– **hlače:**

Pod kožuhom se navadno nosijo hlače. Rogati kurenti iz Lancove vasi imajo prepoved nositi hlače iz džinsa. Hlače morajo biti iz temnega blaga (temno modrega, temno rjavega ali črnega), lahko je tudi trenirka, vendar mora biti enobarvna. Tudi pri hlačah ni razlik med obema kurentoma.⁵²

– **gamaše:**

Slika 6: Gamaše⁵³

⁵⁰ Marčič Petra, str. 33.

⁵¹ Prav tam, str. 34.

⁵² Marčič Petra, str. 34.

⁵³ Vir: Osebni arhiv avtorja.

Nogavice ali gamaše so pomemben del kurentove opreme. Gamaše so pletene iz volne in so v dveh barvah: rdeči in zeleni. Pletene so v različnih vzorcih. Najpogostejši vzorci so z bunkicami, s kitami in redkimi bunkicami ter s kitami in bunkicam. Ob straneh visita dva cofka enake barve kot gamaše. Po barvi gamaš tako ljudje prepoznajo skupine kurentov. Pernati kurenti nosijo rdeče gamaše, rogati pa zelene. Vrhnji del gamaš ima patent in se namesti malo nižje pod koleno, nato pa segajo po golenici proti gležnjem, tako da prekrijejo jezik čevlja. Ker nimajo pletenega stopala, imajo prišito gumo, ki se natakne na obuvalo. To pa preprečuje, da bi se gamaše snele.⁵⁴

– *obuvalo:*

Slika 7: Čevlji⁵⁵

Kurent ima obute moške čevlje, ki segajo malo čez gležnje. Ti čevlji so močni, saj morajo gleženj fiksirati, da preprečijo morebitne poškodbe. Narejeni so iz črnega usnja. Tako eni kot tudi drugi kurenti imajo obute take gležnjarje.⁵⁶

⁵⁴ Marčič Petra, str. 34.

⁵⁵ Vir: Osebni arhiv avtorja.

⁵⁶ Marčič Petra, str. 35.

– *vezalke:*

Zanimivo je, da imajo kurenti iz Lancove vasi zelene vezalke in gamaše, medtem ko imajo pernatí kurenti bele. Slavko Flajs pojasnjuje, da imajo njihovi kurenti izključno zelene vezalke. Zelena barva predstavlja pašnike, gozdove, naravo.⁵⁷

– *ježevka:*

Slika 8: Ježevka⁵⁸

Ježevka je lesena palica, narejena iz bukovega, akacijevega ali vrbovega lesa. Na enem koncu je obita z ježevo kožo v spirali, na drugem koncu oz. držalu pa ima luknjo, skozi katero je napeljana usnjena vrv. Vrv služi temu, da kurent ne more izgubiti ježevke. Ježevke se načeloma nosijo v levi roki. Lahko so pobarvane s prozornim lakom, da ohranijo naraven videz, ali pa so pobarvane z različnimi barvami, tako da so enobarvne ali večbarvne. Nekateri imajo na ježevkah različne poslikave, drugi spet gravure. Rogati kurenti imajo ježevko v naravni podobi, nebarvano, dejansko je to gorjača iz gozda, ki ni stružena. Pri pernatih opazimo ježevke v raznih barvah. Z ježevkami kurenti požgečkajo oz. »poježajo« dekleto po nogah.⁵⁹

⁵⁷ Marčič Petra, str. 35.

⁵⁸ Vir: Osebni arhiv avtorja.

⁵⁹ Gačnik, str. 134.

Prav tako ima tudi ježevka simbolni pomen. V ježevki raziskovalci prepoznavajo falusni simbol in s tem simbol moškega poželenja po ženski.⁶⁰

Zanimiva je razlaga Konrada Kekca, ki pravi, da je ježevka kurentovo orožje za preganjanje hudiča. Palica kot taka ni imela posebnega pomena. Simbol so tako postale bodice, ki pa v preteklosti niso bile živalske, temveč rastlinske. Vzrok za pritrditev rastlinskih bodic na ježevko vidi Kecec v takratni živalski stelji. V njej se je pogosto znašlo bodičasto olupje kostanjev, ki se je prijelo kravje kože. V času zime so krave preležale v hlevu kar šest mesecev in zaradi tega so trpele bolečine od kostanjevih bodic. Z ježevko, ovito s kostanjevim bodičevjem, so se želeli maščevati hudiču (krivcu za zimo), češ da naj sam izkusi bolečine ležanja na takšnih tleh.⁶¹

– **rokavice:**

Rokavice so neobvezen del kurentije. Kureti si jih nadenejo zaradi mraza ali pa zaradi tega, da jih ne bi prepoznali po rokah.⁶²

Tako, kot se spreminjajo časi v katerih živimo, se je skozi zgodovino tudi spremenila podoba kurentije. Gospod Tadej Toš nam je poslal fotografijo svoje kurentije, ki je izdelana po vzoru starejših oblik te obleke. Inspirirana je z umetniškim pogledom našega slikarja Borisa Žoharja in izdelana v delavnici Klinc v Spuhlji.⁶³

Če pogledamo fotografijo, lahko hitro ugotovimo glavne razlike med novejšo in starejšo kurentijo. V glavnem starejša kurentija ni tako košata. Manjkajo tudi gamaše in značilni čevlji, ki jih kurenti nosijo danes. Zanimiva razlika je tudi ta, da sta kapa in kožuh različne barve. Vsekakor pa ta kurentija odseva čas, v katerem se je uporabljala, saj v zgodovini niso imeli na voljo toliko tehničnih pripomočkov, kot jih imajo danes.

⁶⁰ Gačnik, str. 134.

⁶¹ Marčič Petra, str. 37.

⁶² Prav tam, str. 38.

⁶³ Korespondenca s Tadejem Tošem, 15. 2. 2024. Zapis hrani avtor.

Slika 9: Kurentija izdelana po starejšem vzoru.⁶⁴

6.2 Delitev kurentov

Tako kot je raznolika kurentova oprava, so raznolike tudi vrste kurenta. Vsem je znana klasična podoba kurenta, ampak če pogledamo podrobneje, lahko ugotovimo, da obstajata dve različni izvedbi maske kurenta.

Prva varianta je pernat kurent. Ta prihaja iz občine Markovci, s Ptujkega in Dravskega polja. Maska je iz ovčjega kožuha, na vrhu kvišku štrlita dve tanki palici, ki ju povezuje žica, nanjo pa so pritrjeni barvni trakovi. Ušesa so izdelana iz gosjih ali puranjih peres, ki jih domačini imenujejo »peruti«. Oči in usta na naličju so obrobljena z rdečo barvo, nos pa je oblikovan v usnjen rilec. K ustom je prišit na nit nabran bel fižol, ki predstavlja zobe. Pod nosom sta namesto brkov pritrjena dva šopa suhe sirke. Iz ust korantu visi dolg rdeč in lepo vezen jezik s karo vzorcem.⁶⁵

Druga vrsta pa je rogati kurent, ki prihaja z območja Lancove vasi na Dravskem polju in iz Haloz. Masko namesto perja in lesenih rogov krasijo pravi goveji rogovi ter ušesa iz usnja in krzna. Kapa je iz govejega usnja in je prešita z dolgodlako ovčjo kožo. Na naličje maske je prišit gobčast nos, vrezane so odprtine za oči, nos in usta. Iz ust visi rdeč jezik iz telečjega usnja. Pod nosom so prišiti zobje iz fižola in brki iz sirke.⁶⁶

⁶⁴ Vir: osebni arhiv Tadeja Toša.

⁶⁵ Korošec Rebeka, str. 24.

⁶⁶ Prav tam.

7. POSLANSTVO KURENTA

Kurent je torej značilni pustni lik s Ptuja, Dravskega polja in okolice. V pustnem času nastopajo na tradicionalnem kurentovanju. Po slovenskem izročilu kurenti s poskakovanjem in s hudim truščem (zvonjenjem) iz dežele odganjajo zimo in zlo, vanjo pa kličejo pomlad ter dobro letino.⁶⁷

Sogovornik Marjan Maguša nam je povedal, da je kurent cenjen mitološki lik, katerega vloge v slovenskem prostoru in času se je treba zavedati. Zaradi tega je pomembno, da kurent spoštuje sebe in druge. To še dodatno podkrepi z dejstvom, da ga je sam lik kurenta prevzel predvsem zato, ker je v našem njem spodbudil spoštovanje, moč in je imel dolgo zgodovinsko tradicijo.⁶⁸ Kurent je torej zelo poznan in pozitivno sprejet lik v slovenskem prostoru. Glede na besede našega drugega sogovornika, Sandija Ornika, je v Sloveniji redkokdo, ki ne bi slišal za kurenta. Vsekakor pa obstajajo ljudje, ki se z njim še niso srečali v živo. Vseeno pa kurent predvsem na Ptujskem območju kot lik uživa velik ugled.⁶⁹

Vaščani so kurente sprejeli odprtih rok, saj so vedeli, da lahko drugače k hiši prikličejo nesrečo. Gostoljubnost do kurentov nam je potrdil tudi naš sogovornik, g. Maguša. Povedal nam je, da je bil s prijateljem kot kurent pri ljudeh vedno lepo sprejet, saj je spoštovan pustni lik. Predvidevamo lahko, da je to vezano na kurentovo bogato tradicijo.⁷⁰ Če so jih kje zavrnili, se je kurent povaljal po tleh, kar je pomenilo nesrečo. Pomembna vraža je, da kurent ni smel položiti kape na tla, temveč na klop, mizo ali na posteljo, saj bi bila v nasprotnem primeru slaba letina. V preteklosti je bilo častno, da je kurent dal kapo iz glave šele v hiši, ko mu je gospodinja ponudila hrano in pijačo. V današnjem času pa je pogosto obratno, saj kurent želi pokazati, kdo se skriva za mogočno masko. Včasih je kurent v dar dobil klobase, ki si jih je pritrdil za verigo z zvonci, v današnjem času pa kurenti zbirajo robčke, ki jih dekleta vežejo na ježevko. Več kot jih kurent zbere, bolj je uveljavljen.⁷¹

⁶⁷ Kurent, Wikipedia. Dostopno na: <https://sl.wikipedia.org/wiki/Kurent> (30. 10. 2023).

⁶⁸ Intervju z Marjanom Magušo, dne 27. 10. 2023. Zapis hrani avtor.

⁶⁹ Intervju s Sandijem Ornikom, dne 20. 11. 2023. Zapis hrani avtor.

⁷⁰ Intervju z Marjanom Magušo, dne 27. 10. 2023. Zapis hrani avtor.

⁷¹ Korošec Rebeka, str. 17.

Kurenti se v največjem številu pokažejo v organiziranih pustnih sprevodih, tradicionalen običaj pa je, da hodijo po vaseh in obiskujejo hiše ter njihove gospodarje. Prihod kurentov k hiši še danes pomeni srečo v prihajajočem letu. Pozdraviti jih mora hišni gospodar in kurenti mu eden za drugim sežejo v roko, zaželiyo srečo in mir ter skačejo v krogu. To se imenuje kurentov ples. Ker kurenti v pustnih dneh porabijo veliko energije in moči, se jim ponudi najboljše hrana in pijača. Kurenti pobirajo robce.⁷²

Kurentov skok je pojav, ki je nastal v novejšem času. Kurenti s svojim odganjanjem zime vsako leto začnejo na enak termin. To je na svečnico, 2. februarja točno ob polnoči. Zbere se velika množica kurentov, torej moških, žensk in otrok, ki niso oblečeni v celotno kurentovo opravo. Okrog pasu si nadenejo samo zvonce in ježevko, s katerimi zaplešejo ob ognju in s tem začnejo odganjati zimo in zlo.⁷³

Slika 10 Kurentov skok 2022.⁷⁴

⁷² Pintarič Katja, str. 18.

⁷³ Marčič Petra, str. 52.

⁷⁴ Vir: osebni arhiv avtorja.

Ponekod pa se pust začne z bičevim pokom, ki poteka malo drugače. Pokači ob polnoči začnejo pokati z biči, kurenti pa po vasi pritečejo do občine, kjer skupaj zaplešejo in kličejo pomlad. Na pobudo sekcije oračev je v Dornavi zaživela prireditve, poimenovana Prva brazda. Orači skupaj z istoimenskimi skupinami iz sosednjih občin in pristaši iz domačih vasi simbolično zaorjejo prvo brazdo od gasilskega doma v Mezgovcih do občinske stavbe v Dornavi. Tam jim župan za čas pustnih dni (do pepelnice) simbolično izroči ključe občine. Takšen obred naredijo tudi na Ptuju. Podobni dogodki se odvijajo še v Grajeni (Tradicionalni skok kurentov) in v Lancovi vasi (S pokom in skokom v pustne prireditve). Njihovi obhodi (skupina kurentov in hudiča) se nadaljujejo vse do pustnega torka, ko obiskujejo vaščane.⁷⁵

S pustnim pogrebom na pustni torek zaključijo pustne norčije in kurentije se hranijo do naslednjega pustovanja.

⁷⁵ Korošec Rebeka, str. 18.

8. DRUŠTVO KURENTOV TRNOVSKA VAS

Kurenti so sicer zelo prepoznaven lik v slovenski folklori. Kot pustna maska so prisotni že zelo dolgo. Kljub temu pa tovrstne šege in navade v zadnjih letih izgubljajo pomen, saj jih zamenjujejo druge navade. To je pogosto predvsem posledica drugačnega načina življenja in vedno izrazitejše prisotnosti tujih, večinoma ameriških navad. Te so v zadnjem času vedno močnejše prisotne tudi v slovenskem prostoru. Zato je dobro, da obstajajo društva, ki skrbijo za ohranjanje šeg in navad, kot je kurent. Takšno društvo je tudi Društvo kurentov Trnovska vas.

To društvo je zelo mlado, saj je bilo ustanovljeno leta 2016. Trenutno je v društvu 22 aktivnih članov, od tega štirje hudiči in 16 kurentov. V društvu so tudi ženske in je veliko mladih članov. Imajo različne barve kurentij in so pernati kurenti. Najstarejši kurent šteje 52 let, najmlajši kurent pa 6 let.⁷⁶

O društvu smo se pogovarjali tudi z Marjanom Magušo, ki je kurent že približno 28 let. Naš drugi sogovornik pa je bil Sandi Ornik, ki je tudi eden izmed ustanoviteljev društva in kurentovo obleko nosi že 22 let. Oba sta se za lik kurenta navdušila že v mladih letih. G. Magušo je kurent navdušil predvsem zaradi bogate tradicije, g. Ornik pa se je že od malih nog udeleževal kurentovanja skupaj s svojim očetom in g. Magušo.⁷⁷

Sama ideja za ustanovitev Društva kurentov Trnovska vas sicer sega že pred leto 2016, vendar v tem času ni bilo toliko kurentov v okolici Trnovske vasi. Sogovornik Marjan Maguša nam je namreč zaupal, da sta bila s prijateljem prva kurenta v Trnovski vasi. Samo idejo za ustanovitev društva je potem uresničil sin omenjenega prijatelja, g. Ornik.⁷⁸

Ta nam je povedal, da so se za ustanovitev društva odločili predvsem zaradi veselja do kulturne dediščine in lika kurenta. Pravi, da se kot društvo lahko uradno udeležuješ povork in srečanj. Prav tako je lažje pokrivati stroške, ki so povezani s to dejavnostjo, saj društvo lažje prejme sponzorska sredstva. Poudari pa, da pa je na prvem mestu druženje in prijateljske vezi, ki se ustvarijo med člani društva.⁷⁹

⁷⁶ Aleksandra Papež, Valerija je kurentijo prvič oblekla pred 9. leti. Dostopno na: <https://www.ovtar24.si/lokalno/valerija-je-kurentijo-prvic-oblekla-pred-9-leti?highlight=WyJrdXJlbnQiXQ==> (9. 1. 2023).

⁷⁷ Intervju z Marjanom Magušo, dne 27. 10. 2023; intervju s Sandijem Ornikom, 20. 11. 2023. Zapis hrani avtor.

⁷⁸ Intervju z Marjanom Magušo, dne 27. 10. 2023. Zapis hrani avtor.

⁷⁹ Intervju s Sandijem Ornikom, dne 20. 11. 2023. Zapis hrani avtor.

Pobudo za ustanovitev društva je dala Valerija Breznik, bivša partnerka Sandija Ornika. Čeprav se je zaradi slabih izkušenj v mladosti kurentov nekoliko bala, si je kasneje nadela kurentijo. Povedala je: *»Hitro me je prepričal, da sem si nadela njegovo kurentijo. Samo enkrat poskusi, mi je govoril, pa sem in od tedaj je minilo devet let, ko jo oblečem prav vsako leto ter se vse leto tega tudi vnaprej veselim.«*⁸⁰

Zanimivo je, da se število žensk med kurenti povečuje. Tako je tudi v ekipi društva kurentov Trnovska vas vsako leto kakšno dekle več in trenutno so med člani štiri »kurentke«. To seveda ni v skladu z ljudskimi navadami, saj so kurenti lahko bili samo mladi neporočeni fantje. Danes to seveda več ni popolnoma v veljavi in zato lahko danes srečamo cele družine kurentov, tudi otroke.⁸¹

Društvo se aktivno predstavlja tako v domačem kraju, kjer se v času pusta obiše vaščane vasi, kakor tudi drugod po Sloveniji. Društvo se udeležuje pavorke na Ptuj, v Lenartu, Lendavi ter v drugih slovenskih mestih. Društvo je bilo že povabljen v druge slovenske regije in tujino, kjer kurent ni značilen pustni lik, vendar si ga kljub temu želijo spoznati in videti. Povabljeni so bili na Hrvaško (Buzet), v Lendavo, Šentvid pri Stični, UKC Ljubljana, na Koroško, Gorenjsko in Dolenjsko.⁸²

Slika 11 Društvo kurentov Trnovska vas 2022.⁸³

⁸⁰ Ovtar 24: Valerija je kurentijo prvič oblekla per 9. leti. Dostopno na: <https://www.ovtar24.si/lokalno/valerija-je-kurentijo-prvic-oblekla-pred-9-leti?highlight=WjrdXJlbnQiXQ==> (9. 1. 2023).

⁸¹ Aleksandra Papež, Sedaj tudi ona preganja zimo, Večer, letnik 78, št. 35, str. 19.

⁸² Ovtar 24: Valerija je kurentijo prvič oblekla per 9. leti. Dostopno na: <https://www.ovtar24.si/lokalno/valerija-je-kurentijo-prvic-oblekla-pred-9-leti?highlight=WjrdXJlbnQiXQ==> (9. 1. 2023); Intervju s Sandijem Ornikom, dne 20. 11. 2023. Zapis hrani avtor.

⁸³ Vir: osebni arhiv avtorja.

Društva, kot je to, odločno prispevajo k ohranjanju kulturne dediščine na Slovenskem. Zanimivo je, da po besedah g. Maguše k temu veliko pripomore moderna tehnologija. Pri tem je mišljen predvsem internet, ki je omogočil, da je lik kurenta dosegel vsak kotiček Slovenije in poletel tudi čez mejo. To je pripeljalo do tega, da si lik kurenta želi spoznati več ljudi. Vseeno pa je mnenja, da v primerjavi z nekoč lik kurenta nekoliko izgublja svoj pomen.⁸⁴

Vseeno pa se ljudje še vedno odločajo, da postanejo kurenti in zanimanje za lik kurenta tako še vedno ostaja živo. Zaradi tega se želijo v društvu tudi v prihodnosti udeležiti čim več povork in karnevalov v Sloveniji in tudi v tujini. G. Ornik nam je še povedal, da se mu zdi pomembno, da je kurent prepoznavni lik, ki si zasluži spoštovanje v kulturni dediščini. Zaradi tega poskušajo lik približati tudi lokalni skupnosti, mladim ter otrokom.⁸⁵

Zaradi tega so kurenti gostje tudi na številnih pustnih rajanjih za otroke. Na takšnih rajanjih kurenti otrokom radi razložijo, kaj imajo oblečeno in jim pokažejo zvonce ter ježevko. Tako se tudi določene šege, kot je na primer tekmovanje kurentov v zbiranju robcev, ohranjajo pri življenju. S takšnimi obiski se namreč tudi pri otrocih vzbudi zanimanje za ta pustni lik.⁸⁶

Tako so kurente spoznali tudi otroci vrtčevske enote Osnovne šole Dušana Muniha Most na Soči, ki jih je Društvo kurentov Trnovska vas obiskalo leta 2018. Obisk so na spletni strani vrta povzeli z naslednjimi besedami:⁸⁷

*»Danes poseben obisk smo vrtečki imeli,
iz drugega konca Slovenije kurenti med nas so prispeli.
Nemo mi smo jih opazovali,
ko ogromne maske na glave so si dali.
Potem pa po Mostu zvok zvoncev je zadonel,
saj vsak kurent se je v krogu zavrtel.
Veseli mi smo z njimi zaplesali
in si zaželeli, da skupaj zimo bi odgnali.
Najlepša hvala vsem iz društva KURENTOV TRNOVSKA VAS,
da pustno veselje prinesli ste med nas.«*

Pri vsem tem nas je še zanimalo, ali imata naša sogovornika še kakšen nasvet za mlade kurente. G. Maguša je pri tem poudaril, da je pomembna predvsem dobra psihična in fizična kondicija,

⁸⁴ Intervju z Marjanom Magušo, dne 27. 10. 2023. Zapis hrani avtor.

⁸⁵ Intervju s Sandijem Ornikom, dne 20. 11. 2023. Zapis hrani avtor.

⁸⁶ Ovtar 24: Kurenti, harmonika in krofi – pustno tudi v Knjižnici. Dostopno na: <https://www.ovtar24.si/lokalno/kurenti-harmonika?highlight=WyJrdXJlbnRpIl0=> (9. 1. 2023).

⁸⁷ Osnovna šola Dušana Muniha Most na Soči: Kurenti med nami. Dostopno na: <https://vrtec.os-mostnasoci.si/2018/02/05/kurenti-med-nami/> (9. 1. 2023).

saj je pod kurentovo opravo zelo vroče, prav tako svoje doda tudi teža zvoncev. Povedal nam je, da je seveda zelo pomembno tudi spoštovanje sebe in drugih, saj je kurent cenjen mitološki lik s pomembno vlogo v slovenskem prostoru in času. Enako je poudaril tudi g. Ornik ter dodal, da je treba poskusiti kurentovo opravo. Samo tako namreč hitro ugotoviš, če si za kurenta ali ne. Enostavno povedano: »*Probaj, pa boš videl.*«⁸⁸

⁸⁸ Intervju z Marjanom Magušo, dne 27. 10. 2023; intervju s Sandijem Ornikom, dne 20. 11. 2023. Zapis hrani avtor.

9. JAZ, KURENT

Kurentova oprava se prenaša iz roda v rod in tako je bilo tudi pri meni. Že kot otrok sem občudoval lik kurenta, čeprav priznam, da me je bilo kurenta kar malo strah. Veliki rogovi, glasni zvonci in ježevka v roki, vse to mi je delovalo strašljivo, vendar mi je oče, ki je kurent, razložil pomen celotne pustne oprave. Tako sem imel priložnost spoznati globlji pomen kurenta in kurentovanja iz prve roke. S podrobnim spoznavanjem je v meni rastla želja, da tudi sam postanem kurent, da oblečem kurentijo in se preizkusim v tej vlogi.

Tako sem pred dvema letoma prvič oblekel kurentijo. Občutek, ki me je ob tem obdajal, je ponos, da prenašam in predstavljam slovensko kulturno dediščino. Pomembno je tudi dejstvo, da mlademu človeku kurentovanje in pustni čas predstavljata čas, ko se družiš z ostalimi kurenti. Pritegne me, da je društvo sestavljeno pretežno iz mladih članov, med katerimi so se tudi izven pustnega časa spletla prijateljstva.

Presenetilo me je, da je biti kurent zelo zahtevno, kar se tiče fizične kondicije. Kurentija z zvonci tehta okrog 50 kilogramov. Z vso to težo in masko čez obraz je treba nato »plesati« celi dan. Zaključim lahko, da je delo kurenta zelo naporno, zahtevno in odgovorno. Vesel in ponosen sem, da sem lahko majhen, a pomemben predstavnik slovenske kulturne dediščine. Želim si, da bi ljudje spoznali pravi pomen kurenta in kurentovanja ter ga ne bi videli kot strašljivega in groznega.

9.1 Zanimive prigode

Kljub svoji kratki karieri kurenta sem imel že kar nekaj zanimivih dogodivščin. Prva je bila, ko smo se kurenti predstavili na dvorišču Borove vasi pred bloki, kjer živim. Z očetom smo organizirali prihod kurentov in na dvorišču se je zbralo veliko sosedov. Otroci so prihod kurentov pričakali s strahom in kričanjem, odrasli pa so prav tako delovali malo nezaupljivo in prestrašeno. Presenetilo me je, koliko odraslih ljudi je takrat prvič srečalo kurenta v živo. Bili so zelo presenečeni nad likom kurenta in hkrati veseli, da so se lahko s kurenti slikali, se jih dotaknili in jih spoznali.

Slika 12 Društvo kurentov Trnovska vas v Mariboru 2020.⁸⁹

Zelo zanimiva dogodivščina je bila lani, ko sva bila z očetom kot kurenta povabljeni na mojo osnovno šolo. Bila sva zelo lepo sprejeta, tako med učenci kot pri vseh zaposlenih na šoli. Morda ni na mestu, vendar mi je bilo všeč, ko sem videl profesorice, ki so se bale kurenta. Bil je zelo dober občutek, ko so premagale strah, pristopile k meni in si pobliže ogledale kurentovo opravo.

Zelo zanimiva in smešna dogodivščina je bila, ko smo se odpravili po vaseh in je eden od naših članov pozabil kapo. Ker brez kape nismo mogli nadaljevati, smo se odpraviti nazaj domov ponjo.

Za nas kurente so tudi ježevke zelo pomembne. Tako da, ko odložiš ježevko, ne da bi jo dal drugemu kurentu, da ti jo popazi, ti jo lahko kdo od kurentov skrije in ti naloži kazen. Kazen je, da mu skozi celo kurentovanje paziš na njegovo ježevko.

In da se še malo pohvalim! Pozitivno me je presenetilo, da sem skozi kurentovanje dobil veliko robcev od mladih deklet.

⁸⁹ Vir: Osebni arhiv avtorja.

10. ZAKLJUČEK

V raziskovalni nalogi smo ugotovili, da lik kurenta ni samo pustna maska, temveč je s slovenskim prostorom povezan še veliko močnejše. Najdemo ga namreč tudi kot mitološki lik, ki je globoko zasidran v slovensko bajeslovje in tudi staroslovensko mitologijo. Ta lik je zaradi tega še vedno zelo dobro poznan v slovenskem prostoru. Zaradi tega lahko svojo prvo hipotezo, da je lik kurenta še vedno premalo poznan v slovenskem prostoru, ovržemo.

Prav tako se društva kurentov trudijo, da ohranjajo lik kurenta kot pustno masko. Predvsem jo poskušajo približati mlajši generaciji. Zato se velikokrat udeležujejo prireditev in druženj za otroke, ki se odvijajo v pustnem času, in na tako to pustno masko približajo najmlajšim. Ugotavljamo, da kurent ni več strašno bitje, ki bi se ga bilo treba bati. To je razlog, da lahko ovržemo tudi drugo hipotezo, ki pravi, da kurent še vedno vzbuja strah. S pomočjo naših sogovorcev in dejstva, da se kurenti udeležujejo veliko prireditev po Sloveniji, smo prišli do drugega zaključka. Kurent ni več nekaj strašnega, temveč ta maska uživa predvsem spoštovanje v slovenskem prostoru. Menimo, da je to predvsem zaradi bogate tradicije in dejstva, da je kurent prepoznaven znak Slovenije tudi v svetu.

V svetu zelo težko najdemo takšno masko, ki bi ji bilo dodeljenih toliko najrazličnejših pomenov in vlog. Za obdobje zadnjega desetletja bi lahko rekli, da kurent osvaja svet, saj se je število kurentov zelo povečalo. Kurent postaja simbol mesta Ptuj in ptujske regije, zaščitni znak različnih kultur, športnih in turističnih prireditev. Kurent postaja folklorna maskota slovenske države.⁹⁰

Iz tega razloga lahko potrdimo svojo hipotezo, da je kurentovanje pomemben del slovenske zgodovine oziroma slovenskega ljudskega izročila. Prav zaradi tega upamo, da se bo ta pustna maska še naprej uveljavljala v prihodnjih generacijah.

Pred pisanjem raziskovalne naloge smo predvidevali, da je izvor kurenta kot pustne maske oz. bajeslovnega bitja popolnoma znan. Presenečeni smo bili, da izvor tega lika vseeno ni povsem znan, saj ga lahko povezujemo z več različnimi izročili. Tukaj mislimo tako na staroslovansko, krščansko kot tudi starogrško in celi rimsko izročilo. Prav vprašanje izvora kurenta, bi bilo

⁹⁰ Pintarič Katja, str. 18.

zanimivo za nadaljnje raziskovanje. Prav tako bi bilo zanimivo raziskati, zakaj se kurenti delijo na rogate in pernate kurente ter tudi to, zakaj je njihova »pradomovina« ravno območje Ptuja.

Kljub temu, pa smo skozi raziskovanje prišli tudi do novih spoznanj o samem liku kurenta, se pravi o tem, koliko je o izvoru dejansko znano. Predvsem pa smo ugotovili, kako poskušajo društva lik približati mlajšim generacijam. Predvsem pa je bilo zanimivo spoznanje, koliko so stare šege in navade, ki izhajajo iz predkrščanskega obdobja še vedno žive med Slovenci. Žal pa ugotavljamo tudi, da ponekod nekoliko tonejo v pozabo. Zato upamo, da bodo predvsem tovrstne naloge in društva z roko v roki spodbudile zanimanje za naše šege in navade. Samo tako bomo namreč ohranili našo bogato zakladnico, ki jo imenujemo slovenska kulturna dediščina.

11. VIRI IN LITERATURA

LITERATURA

- Edi Berk, Janez Bogataj, Janez Pukšič, Ljudska umetnost in obrti v Sloveniji, Domus, Ljubljana, 1993;
- Jože Karlovšek, Slovenske Bajeslovne in pripovedne podobe, Društvo Slovenski staroverci, Ljubljana 2017;
- Liljana Klemenčič, Kurent, Slovenska knjiga, Ljubljana, 2001;
- Rebeka Korošec, Korant v književnosti in kulturni dediščini, Magistrsko delo, Univerza v Mariboru, 2016;
- Niko Kurent, Praznično leto Slovencev, Družina, Ljubljana, 1989;
- Petra Marčič, Kurent danes-v šegah, slovstveni folklori in umetnosti, diplomsko delo, Univerza v Mariboru, 2010;
- Vanja Tišler, Šege in navade življenjskega cikla na štajerskem v preteklosti in sodobnosti, Diplomsko delo, Univerza v Mariboru, 2015;
- Katja Pintarič, Prazniki in običaji na slovenskem nekoč in danes, Diplomaska seminarska naloga, Univerza v Mariboru, 2011.

ČASOPISI

- Aleksandra Papež, Sedaj tudi ona preganja zimo, Večer, letnik 78, št. 35, str. 19.

SPLETNI VIRI

- Društvo Slovenski staroverci: Kurent. Dostopno na: <https://staroverci.si/kurent/> (6. 12. 2023);
- Kurentovanje: Magičen etnografski lik, ki odganja slabo in prinaša srečo in zadovoljstvo. Dostopno na: <https://kurentovanje.net/tradicija/> (30. 10. 2023);
- Osnovna šola Dušana Muniha Most na Soči: Kurenti med nami. Dostopno na: <https://vrtec.os-mostnasoci.si/2018/02/05/kurenti-med-nami/> (9. 1. 2023);
- Ovtar24: Valerija je kurentijo prvič oblekla per 9. leti. Dostopno na: <https://www.ovtar24.si/lokalno/valerija-je-kurentijo-prvic-oblekla-pred-9-leti?highlight=WyJrdXJlbnQiXQ==> (9. 1. 2023);

- Ovtar 24: Kurenti, harmonika in krofi – pustno tudi v Knjižnici. Dostopno na: <https://www.ovtar24.si/lokalno/kurenti-harmonika?highlight=WyJrdXJlbnRpIl0=> (9. 1. 2023).
- Wikipedija: Kurent. Dostopno na: <https://sl.wikipedia.org/wiki/Kurent> (30. 10. 2023).

INTERVJUJI

- Marjan Maguša, 27. 10. 2023;
- Sandi Ornik, 20. 11. 2023;
- Korespondenca s Tadejem Tošem, 15. 2. 2024.

PRILOGE:

INTERVJU 1:

Intervju z Marjanom Magušo. 27.10.2023. Zapis hrani avtor.

1. Kaj te je navdušilo prav za lik kurenta?

Prihajam iz občine Trnovska vas kjer smo se že iz otroštva aktivno vsako leto pripravljali in udeleževali pustne pavorke po občini in na Ptujskem karnevalu. V takratnem času je bil pust velik dogodek in vsaka vas je pripravila svojo pustno predstavitev. Na pustno soboto smo se zbrali iz vseh vasi in se odpravili na povorko po celotni občini Trnovska vas in na Ptujski karneval. Med vasmi smo tekmovali, katera vas je boljše pripravila svojo predstavitev. Lik kurenta me je prevzel, saj je v meni prebujal moč, spoštovanje in dolgo zgodovinsko tradicijo.

2. Je kakšna razlika v kurentovanju nekoč in danes?

Kurentovanje je bilo nekoč bolj prepoznavno na ptujskem področju. Danes si kurenta želijo spoznati tudi drugod po Sloveniji in v sosednjih državah. Morda je k temu tudi veliko prispevala moderna tehnologija-internet. Imam pa občutek, da se pristna tradicija in kurentovanja in zgodovinski pomen samega lika kurenta nekoliko izgublja.

3. Kako dolgo si že kurent?

Prvo obleko kurenta sem si kupil pred 28 leti. S prijateljem sva bila prva kurenta v Trnovski vasi.

4. Kako vaju je sprejemala okolica, glede na samo podobo lika?

Sprejeli so naju zelo pozitivno, saj je bil kurent v našem okolju poznan in spoštovan lik. Velikokrat sva bila povabljeni tudi na kakšno praznovanje ali prireditev.

5. Zanima me ideja o nastanku Društva kurentov Trnovska vas?

S prijateljem sva imela željo po ustanovitvi Društva kurentov Trnovska vas je, vendar v bližnji okolici ni bilo takrat še veliko kurentov. To idejo je leta 2016 uresničil prijateljev sin, kateri je že kot otrok spremljal najine začetke kurentovanja.

6. Kaj bi, kot za nasvet ali popotnico povedal nam mlajšim kurentom?

Pri kurentovanju je pomembna dobra psihična in fizična kondicija, kajti pod vso kurentovo opravo je zelo vroče in še svoje doda tudi teža zvoncev. Pomembno je, da kurent spoštuje sebe in druge. Kurent je cenjen mitološki lik in pomembno se je zavedati njegove vloge v slovenskem prostoru in času.

INTERVJU 2:

Intervju z Sandijem Ornikom. 20.11.2023. Zapis hrani avtor.

1. Kako dolgo si že kurent?

Kurent sem že 22 let. Prvo obleko sem si nadel pri 6 letih.

2. Kaj te je navdušilo prav za lik kurenta, zakaj ne kakšna druga pustna maska ali pustna oprava?

Navdušilo me je to, da je moj oče kurent in očetov prijatelj. Velikokrat sta naju z bratom vzela seboj na kurentovanje, kar nama je bilo zelo všeč.

3. Od kod ideja za ustanovitev društva kurentov?

Za ustanovitev društva smo se v prvi vrsti odločili zaradi veselja do kulturne dediščine in samega lika kurenta. Kot registrirano društvo se lahko uradno udeležuješ povork in srečanj, prav tako je možnost dobiti občinsko denarna podporo-sponzorstvo. Veliko pa nam pomeni predvsem druženje in prijateljske vezi, katere se stkejo.

4. Kakšen pomen ima društvo kurentov?

Društvo kurentov predstavlja pernate kurente s hudičekom. Pomen društva je predvsem predstavitvi lika kurenta tako v občini kakor izven nje. Ko kurenti seveda predstavljamo Občino Trnovska vas, kar je tudi zelo pomembno za sam razvoj kraja.

5. Katerih dogodkov se je društvo že udeležilo? Kakšna je vizija društva za v prihodnje?

Društvo se je udeležilo veliko različnih karnevalov in povork npr. v Buzetu (na Hrvaškem), na Ptuj, Lenartu, Lendavi, Šentvid pri Stični. Bili smo tudi v Ljubljanski bolnici, na Gorenjskem, Dolenjskem, Most na Soči, v Tolminskem vrtcu in šoli, v Prekmurju in na Koroškem. Društvo vsako leto obišče občane od hiše do hiše v naši občini.

Naša vizija je, da društvo ostane čim dlje, da se udeležimo čim več povork, karnevalov tako pri nas kakor v tujini. Seveda ne smemo pozabiti pri naši vizijo pomena druženja med seboj, kot tudi z svojimi krajan. Pomembno se mi zdi, da kurent postane prepoznaven pustni lik, kateri si zasluži spoštovanje v kulturni dediščini.

6. Si mnenja, da je kurent spoštovan lik v slovenskem prostoru in, da je ljudem poznan?

Ja mislim, da je kurent prepoznan in spoštovan, saj redko kdo, ki ne ve za kurenta. Seveda pa je še veliko ljudi, ki kurenta še niso videli v »živo«.

7. Ali je težko biti kurent?

Ne, sploh če opravljaš to s srcem. Je pa seveda fizično zahtevno.

8. Kakšne so priprave na kurentovanje?

Na kurentovanje ni posebnih priprav. V društvu naredimo, kar nekaj časa pred pustom načrt katerih dogodkov se bomo udeležili.

9. Kakšna je razlika pri kurentovanju nekoč in danes?

Sam bi lahko rekel, da ni nekakšnih velikih razlik, sedaj in v preteklosti saj smo bili vedno priljubljeni med občinstvom in povsod zelo dobro sprejeti. Prej so se ljudje veliko bolj bali kurenta, kod sedaj. Je pa se spremenilo pri izdelavi kurentove kape, kajti zadnji dve leti so na kapi spremenili obliko nosu. Nekoč je bil nos bolj podolgovat, danes pa je bolj zaobljen.

10. Kaj bi svetoval mladim, ki bi si želeli postati kurent?

Dragi mladi: Pomembno je, da čutite spoštovanje do kurenta, nato pa je potrebno poskusiti kurentovo opravo. In verjemite, da boste zelo hitro ugotovili ali ste za kurenta ali ne. Probaj pa boš videl.